

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Muzika niekada nenustos skambėjusi

2013-04-04

ŽURNALAS: Muzikos Barai

TEMA: Kompozitoriai

AUTORIUS: Rita Aleknaitė-Bieliauskienė

DATA: 2013-04

Muzika niekada nenustos skambėjusi

Rita Aleknaitė-Bieliauskienė

Rodiono Ščedrino 80-mečiui

Kaip rašė Anapilin išėjęs Skirmantas Valiulis, „vakarėlių su šokiais televizijoje vis gausėja. Viskas dabar televizijoje atitinka dainą: „Šoka lapė, šoka kiškis, šoka visi žvėrys...“ Taip įpratome prie šokio siautulio, kad nebejauciame kitokio tempo, kitokio polėkio... Rusų pianisto (Maskvos konservatorijos prof. Jakovo Fliero klasė), kompozitoriaus (prof. Juriiaus Šaporino klasė), pedagogo Rodiono Ščedrino 80-mečio paminėjimas Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje priminė tą vaikišką dainelę: linksma, greita, garsu, lengvabūdiška. Vasario 2 d. koncerte skambėjo Sergejaus Prokofjevo Septintoji simfonija, bet svarbiausias akcentas buvo Rodiono Ščedrino kūryba. Robertas Šervenikas taip įniko į koncerto orkestrui „Išdaigiškos častuškos“ greitakalbę, kad nebegirdėjo joje ištariamų žodžių: viskas buvo atlikta prasto etiudo stiliumi, paknopstom - niuansų ubagystė, nevaldomas *perpetuum mobile*. Prancūzų smuikininkas Philippe'as Graffinas, su orkestru atlikdamas „Concerto cantabile“, taip pat nebuvo dėmesingas naujai R. Ščedrino minties raiškai. Šis kūrinys dar 2001 m. buvo pristatytas prestižiniam „Grammy“ apdovanojimui kaip geriausia metų kompozicija.

Gražiu garsu Philippe'as Graffinas tiesiog smuikavo tekstą, neįdėdamas į jį gilesnio turinio, nors yra pasaulyje labai žinomas atlikėjas, ypač vertinamas už prancūziškos ir šiuolaikinės muzikos interpretacijas. Įdomu, kad koncertą smuikui jam dedikavo Vytautas Barkauskas. Drauge su altininke N. Imai smuikininkas yra atlikęs ir V. Barkausko dvigubą koncertą „Duo concertante“.

R. Ščederinas, užimantis garbingą vietą rusų kompozitorių elite, 2012 m. gruodį Maskvoje, Sankt Peterburge sulaukė stambaus festivalio, jame dalyvavo vieni geriausių Rusijos atlikėjų.

Už nuopelnus Rusijos muzikinei kultūrai ir ilgametę kūrybinę veiklą jubiliejaus proga buvo apdovanotas ordinu „Už nuopelnus Tėvynei“. Kompozitorius galėtų pasipuikuoti ne tik Rusijos Federacijos valstybine ir kitomis premijomis, garbingais vardais, bet ir Davoso (Šveicarija) Pasaulio ekonomikos forumo premija „Crystal Awards“, Pitsburgo simfoninis orkestras 2001 m. R. Ščedriną paskelbė Metų kompozitoriumi.

Kompozitorius ne kartą konfliktavo su partine nomenklatūra, istorinių pokyčių laikais stebino drąsiais, atvirais pasisakymais, palaikė laisvės siekiančią Lietuvą. 2003 m. Lietuvos pilietis R. Ščedrinas apdovanotas ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro didžiuoju kryžiumi, jam suteiktas Lietuvos kompozitorių sąjungos garbės nario vardas.

R. Ščedrinas yra Bavarijos dailių menų akademijos, Berlyno menų akademijos narys, Tarptautinės muzikos tarybos prie UNESCO garbės narys, vienos garsiausių pasaulyje Piotro Čaikovskio konservatorijos garbės profesorius.

Dabar R. Ščedrinas – vienas žymiausių Rusijos kompozitorių, besidžiaugiantis tėvynėje ir užsienyje skambančiais savo kūriniais: kameriniais, simfoniniais, skirtais teatro scenai ir kinui. Jo kūrybą, nenukrypstančią į kraštutinius technologinius ieškojimus, kai kurie muzikos kritikai prilygina Dmitrijaus Šostakovičiaus ar net Sergejaus Prokofjevo palikimui. Rusiškos dvasios prisodrinta R. Ščedrino muzika, kaip tiksliai pasakė vienas klausytojas, savitai pakartoja Ludwigo van Beethoveno devizą „Iš tamsos į šviesą“.

Kompozitorius šiandien gali laisvai susisiekti su pasauliu, gyventi jaukiuose savo namuose Rusijoje, Prancūzijoje ar Lietuvoje. Bet jam teko išgyventi badmetį, karą, baimės kupiną „taikų“ gyvenimą, Sovietų Sąjungos žlugimą.

R. Ščedrinas gimė Maskvoje, vasaras leido senelio, Tulos gubernijos kaimo popo, globojamas. Jo tėvas, Maskvos konservatorijos absolventas, buvo pirmasis ypatingų muzikinių gabumų turinčio sūnaus mokytojas. Namuose girdėdamas smuikuojančius tėvą ir dėdes, Rodionas anksti pajuto potraukį kurti. Įvairiais metais gimusiuose R. Ščedrino kūrinuose girdėti Rusijos cerkvių varpai, žaisminga greitakalbė, laukų erdvėje aidintys dainų motyvai. Gal tai vaikystės kaimo moterų dainuotų častuškų atbalsiai, nuo ikonostaso ataidinčių giesmių motyvai. Kartais gali išvelgti sąsają su Igoriu Stravinskiu, taip jautriai perteikusių rusišką dvasią moderniose simfoninio orkestro partitūrose.

„Jaunystėje norėjau būti karo jūreiviu. Daug patyriau: girdėjau siaubą keliančius karo garsus, šūksnius, spėjau pajusti net karo kvapus. Karas juk kvopia! Tik jo aromatas blogas“, – yra sakęs R. Ščedrinas. Bet gabų berniuką paviliojo muzika.

Nuo šešerių muzikos mokėsi Chorinio dainavimo mokykloje, gyveno internate. Mokyklos vadovas buvo garsus pedagogas, chorvedys, kompozitorius Aleksandras Svešnikovas. „Kiekvieną dieną pusantros valandos dainuodavome. Disciplina pusiau kariška. Bet užtat gavome puikų išsilavinimą ir išsiauklėjimą. Dėkoju Dievui už tokį man atsiųstą šansą. Tai padėjo tapti žmogumi“, – yra pasakojęs R. Ščedrinas.

Ir vėl grįžtu prie šios dienos šou vaizdelių. Ar jie ir liks kaip mūsų šiandienos atspindžiai istorijoje? Kaip ir dabartinis rusų įvaizdis: „nešvarūs“ milijonieriai, milijardieriai, bankų „plėšikai“, dujų magnatai... Nebekalbame nei apie Čechovų

darbus, net ir su Lietuva susijusius, nesigirdi kompozitorių, rašytojų pavardžių. Jaunimas nebeseka Rusijoje vykstančių didžiųjų konkursų, nebemato augančių menininkų. Į Vilnių koncertuoti atvyksta tik vienas kitas senas mūsų krašto bičiulis...

Net ir minėdami R. Ščedrino, kuris gretinamas su D. Šostakovičiumi ir kitais didžiaisiais, jubiliejų atlikėjai nepasistengė parengti negirdėtų kūrinių. Šiandien būtų įdomu išgirsti kitus koncertus, primenančius monumentalias Andrejaus Rubliovo drobes, – „Varpus“, „Senąją Rusijos provincijos cirko muziką“ ar „Ratelius“, naujausius opusus, kurie atliekami pasaulio koncertų salėse. Štai pianistė Martha Argerich groja su violončelininku Miša Maiskiu, Zalcburgo pavasario festivalio metu skamba dainininkės Cecillios Bartoli inicijuotas kūrinys – dramatinės scenos sopranui ir simfoniniam orkestrui „Kleopatra ir gyvatė“, diriguojant Valerijui Gergijevui dainuoja Ana Netrebko. Tai tik pastarųjų metų didžiųjų menininkų klausytojams pateikti R. Ščedrino kūriniai. O kiek jo muzikos skambėjo 2012 m. gruodį Maskvoje ir Sankt Peterburge R. Ščedriniui skirtame festivalyje!

Vilniuje atliktas „Concerto cantabile“ smuikui ir styginių orkestrui buvo dedikuotas vienam iškiliausių pasaulio smuikininkų Maksimui Vengerovui. Naujas, bet be avangardinių šauksmų, gilus muzikinis mąstymas, dvelkiantis rusiška dvasia. Kaip ir visa, kas matyta Lietuvoje: opera „Ne vien tik meilė“, baletas „Ana Karenina“, kuris mums suteikė galimybę matyti kompozitoriaus žmoną, pasaulio scenų primabaleriną Mają Plisecką, daug kartų apdovanotą pačiais aukščiausiais Rusijos, Prancūzijos, Ispanijos, Lietuvos garbės ženklais, vardais, premijomis. Šeimą jungia menas, kūrybinis įkvėpimas ir kelias link tobulybės.

R. Ščedrinas, buvęs ilgametis Rusijos, Sovietų Sąjungos kompozitorių organizacijos vadovas, visada rūpinosi jaunais menininkais, saugojo juos nuo atšiaurių politinių vėjų. „Dar mažai kas žino, kokiam dideliame būriui valdžios atstumtų jaunų talentų šis žmogus yra padėjęs!“, – rašė smuikininkas ir dirigentas Vladimiras Spivakovas. Nors ir gyvendamas įvairiuose kraštuose, kur M. Pliseckaja šoko, statė spektaklius, mokė balerinas, visada mąstė apie Rusiją. Ir dabar jaudinasi dėl dvasingumo visuomenėje stokos, subuitėjimo, agresijos. Atsivėrė pasaulis, o iš ten į tėvynę vežama daug šiukšlių, bet ne iškilų vertybių.

„Muzika niekada nenustos skambėjusi. Ji gali „sirgti“, bet visada liks kaip beribis, neaprepiamas dangaus mums duotas pasaulis“, – viename interviu yra sakęs rusų kompozitorius Rodionas Ščedrinas.